

ВЗАЄМОДІЯ У СИСТЕМІ «ПРОФЕСІЙНА (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ОСВІТА – РИНОК ПРАЦІ»: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

© Лариса Грень, 2019

Національний університет цивільного захисту України, Харків, Україна, провідний науковий співробітник наукового відділу з проблем державної безпеки навчально-науково-виробничого центру, кандидат педагогічних наук, доцент, mega_lgren@ukr.net

Однією із 17 стратегічних цілей сталого розвитку України є «забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх» [5]. Уряд, працюючи над стратегічними завданнями, постійно опікується питаннями підвищення якості професійної (професійно-технічної) освіти. Так, 4 квітня 2019 року Урядом було затверджено склад Національного агентства кваліфікацій (НАК), яке буде працювати над створенням правил побудови та оновленням професійних стандартів. До складу НАК увійшли представники Міністерства освіти і науки України (МОН), Міністерства соціальної політики, Міністерства економічного розвитку, роботодавців та профспілок. НАК повинен стати головним колегіальним органом з реалізації державної політики в сфері кваліфікацій: агентство зосередиться на створенні Національної системи кваліфікацій, зокрема, чітких взаємозв'язків і кореляції між результатами навчання за відповідними рівнями освіти, кваліфікаціями та ринком праці. Важливими завданнями НАК є: моніторинг і оцінювання ефективності державної політики в сфері кваліфікацій, координація зацікавлених сторін, розробка професійних стандартів, формування законодавчої основи для роботи кваліфікаційних центрів, прогнозування потреб ринку праці у кваліфікаціях [6].

Над покращенням стану освіти, а зокрема і професійної (професійно-технічної) освіти, в Україні на державному рівні працюють такі дослідники, як: Д. Дзвінчук, С. Григанська, І. Гириловська, С. Домбровська, Л. Кузьмінська, В. Мороз, О. Поступна, В. Свистун, Т. Чернова та інші. Дослідження з проблематики державного управління функціонуванням та розвитком системи професійної (професійно-технічної) освіти є свідченням неабиякої уваги науковців до її вдосконалення щодо підготовки кваліфікованих робітників, затребуваних на ринку праці.

Вивченню природи взаємодії ринків праці та освіти приділяли увагу такі науковці, як: Л. Ільїч (визначив умови взаємодії між ринками праці та освіти; характерні риси, мету, інструменти та форми кооперації між основними стейкхолдерами) [2]; Л. Шевченко (розглянула вплив професійної освіти на якість і конкурентоспроможність робочої сили, проаналізувала сучасні процеси, що відбуваються у сфері освіти, запропонувала заходи щодо поліпшення взаємодії ринку праці та ринку професійної освіти) [4]; О. Дороніна (визначила основні проблеми розвитку професійної освіти в Україні та напрями її реформування, серед яких особлива роль відводиться практичній спрямованості вищої освіти та її орієнтації на перспективні потреби ринку праці, розробці реально діючого механізму тристоронньої взаємодії держави, роботодавців та навчальних закладів щодо підготовки інноваційно орієнтованого працівника, удосконаленню управління системою професійної освіти в Україні) [3] та інші. На переконання Л. Шевченко, «механізми впливу професійної освіти на конкурентоспроможність робочої сили закладені вже у самих функціях освіти. Серед них: зростання продуктивності праці та індивідуальних доходів працівника; безперервного оновлення знань, соціального захисту працівників від безробіття, особливо структурного, що виникає під впливом науково-технічного прогресу, масштабних структурних перетворень економіки» [4, с. 77]. За визначенням Л. Ільїча, «взаємодія ринків праці та освіти є технологією узгодження поведінки всіх суб'єктів ринкових відносин у процесі якої досягається збалансування попиту та пропозиції на кваліфіковану робочу силу, створюються якісні передумови для відтворення

людського капіталу та забезпечується стійке соціально-економічне зростання» [2., с. 69]. Якісна професійна підготовка дозволяє кваліфікованому робітнику бути конкурентоспроможним на ринку праці, мати перше місце працевлаштування, високу заробітну плату, престиж у соціальному оточенні, впевненість у своєму професійному майбутньому, у можливості кар'єрного зростання, затребуваності своїх професійних можливостей на рівні регіону, держави. Ми погоджуємося з точкою зору О. Дороніної стосовно того, що «держава має визначати стратегічні, пріоритетні напрями розвитку системи освіти, а компанії – впливати на вдосконалення програм навчання залежно від розвитку потреб ринку» [3, с. 317]. На думку К. Астахової, «у сучасних умовах освітні заклади можуть розглядатися як економічні інститути, котрі приймають участь у ринковому кругообігу, є суб'єктами економічної діяльності, що базується на принципах раціонального використання ресурсів, а також взаємодії з іншими економічними інститутами – інститутом грошей, держави, власності, підприємництва, фінансовими інститутами. У результаті інститут освіти «стає виробником дорогого продукту як сукупності освітнього товару й освітніх послуг, володіння яким підвищує конкурентні переваги його власника на ринку праці» [1, с. 11]. Система професійно-технічної освіти повинна забезпечити підготовку спеціалістів високої кваліфікації з різних професій та спеціальностей серед молоді, яка навчається у професійно-технічних навчальних закладах. Відповідно до цього зміст професійної освіти регламентується державними стандартами і формується з урахуванням галузевої та регіональної специфіки; дотриманням принципу наступності у повній загальній середній та вищій освіті; варіативності і гнучкості освітньо-професійних програм відповідно до змін на ринку праці та попиту на робочу силу певного кваліфікаційного рівня і професійного напрямку. У будь-якій розвиненій країні система професійно-технічної освіти є дієвою за умови конкурентоспроможності випускників-професіоналів на ринку праці, а значить, і їх працевлаштування.

В Україні, наприклад, безпосереднє застосування механізмів державного управління з метою адаптації системи професійної освіти до ринкових умов, спрямовано на: реалізацію проекту Twinning, метою якого є створення багатопрофільних професійних навчальних закладів нового типу, які готують фахівців одночасно по 20-30 професіями, розширення державно-приватного партнерства. Окремі результати проекту Twinning вже впроваджені в проекти нових законів України «Про освіту» та «Про професійну освіту»; співпраця з Європейським фондом освіти щодо вдосконалення національної системи професійно-технічної освіти відповідно до європейських стандартів шляхом здійснення пілотних проектів. Органи державної влади і громадські інституції як суб'єкти управління своїми спільними діями мають створити ефективний державно-громадський механізм, здатний забезпечити вирішення існуючих проблем професійно-технічної освіти в Україні, від ефективної дії якого залежить подальший розвиток професійно-технічної освіти України, престижність робітничих професій, якість навчання кваліфікованих робітників, забезпечення галузей виробництва висококваліфікованими кадрами, їх конкурентоспроможність на ринку праці не тільки в Україні, а й поза її межами.

1. K.V. Astahova, *Development of institutes of educational sphere in the transformational economy*": author's abstract. dis. for the sciences. Degree Candidate econ Specialty: 08.00.01 / K.V. Astakhova. Kh., 2007. 24 p.

2. L.M. Ilyich, *Interaction of labor and education markets: essence, features and model of functioning Economy and state*, no. 4, 2017. pp. 69-74.

3. O. A. Doronina, *Professional education in ukraine: problems and prospects of development in the personnel policy system of the state*, *Economy and organization of management*, no. 2 (22), 2016, pp. 310-318.

4. L.S. Shevchenko, *Vocational education as a factor in the competitiveness of the workforce*, *Social Aspects of Competitiveness of the National Economy*, pp.77-85.

5. <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>

6. <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-sklad-nacionalnogo-agentstva-kvalifikacij-sho-zosereditsyana-stvorenni-yedinoyi-sistemi-kvalifikacij-ta-nablizhenni-osviti-do-potreb-rinku-praci>